Szakonyi Károly

# *Hajnalok*

Csak úgy eszébe jutott, ahogy megfordult. *Cservenicz.* Ahogy a jobb oldalára fordult, és kissé kinyitotta a szemét. A párna nyomta a tarkóját, de lusta volt megmozdulni. Szorongás fogta el látva a hajnali fényt. Mitől tart? Mint iskolás korában, amikor nem készült rendesen aznapra. Vagy a katonaságnál. Hogy mindjárt elordítja a napos az ébresztőt…

Cservenicz… Bevillant, ahogy mostanában valami mindig. Alig hogy magához tér, valami beúszik a múltból. Cservenicz bácsi. Thököly út. Háromemeletes szürke ház a Keletinél. Nagy, sötét lakás. Cservenicz bácsi is sötét. Magas, fekete ember. Fekete borosta, fekete bajusz, és talán kalap. Fekete kalap. A lakásban is a fején? Vagy készült valahová? Botja a kezében, a végénél fogja, hogy kampójával elkaphassa a gyerek lábát. A vádlijánál. Felnevet. Talán mond is valamit. Ha felmentek hozzá, mindig ezt csinálta azzal a bottal.

Miért kellett felmenni hozzá? Talán a felesége miatt. Vékony, kedves nő volt, rokon, távoli nagynéni. Legalább nyolcvan éve!...

Felkelt, kicsoszogott a konyhába. Mosatlan edények. A reggelre maradt szennyes. És a morzsákat is össze kellene seperni, tele velük a kredencnél a konyhakő. De előbb a kávé.

A kávé a kotyogóban. Kávéillat. Régen a presszókban is ezt szerette. A cigarettafüsttel keveredett kávéillatot.

El kellene menni arrafelé. Thököly út. Utoljára ötvenhatban járt arra. Lőttek. Ropogtak a fegyverek, suhancok futottak el mellette géppisztollyal. Ő meg csak arra tévedt, járta a várost, Azokban a napokban mindig mindenfelé kószált, nézelődött. Ha közelről hallotta a lövéseket, befordult egy másik utcába. Meghúzódott a kapuk alatt. Elcsörtettek előtte a tankok. Meg ott várakoztak a sarkon, a toronyból derékig kibújtak a katonák. Ők is féltek. Körülállta őket a tömeg. Októberben. Még a nagy szovjet invázió előtt. Romok között bóklászott. Benézett az üzembe, a sztrájkbizottságtól mindig lehetett kapni valamit, tokaszalonnát, foghagymát, krumplit. Hozták a munkásoknak. Így jutott oda is, a Thököly útra. Meg kellene nézni, melyik is volt az a ház. Talán megismerné.

Gonoszságból kapta el a vádlijánál a botjával az a fekete ember?

Egy erős kávé. Egy adag erős kávé reggelre. Jobban esett presszóban meginni, csak úgy a pultnál. Szemben a kávéfőzőnő. Ahogy

összevillant a pillantásuk. Ahogy járt a keze. Ahogy lecsapta a kart, sivított a gőz, aztán a koppanások, ahogy kiütögette a zaccot, hogy belefőzze a következő adagba. Közben egy cigaretta. Félfenékkel a magas bárszéken. Kávé és cigaretta meg az a vörös kontyú, enyhén szeplős nő a pult mögött. Füstös kis presszó a Bosnyák térnél, a hajnali műszak előtt. Korán nyitottak, hideg bagószag keveredett a kávé gőzével.

Csevenicz. Lehet, hogy rokon volt? A nagynénje férjének a rokonsága? C*sak felugrunk Cservenicz bácsiékhoz.* Talán varrt az asszony. Talán volt ott egy varrógép, meg kiszabott szövetek, cérnaszálak a szőnyegre tapadva. *Á, megvagy, betyár!* És a bot kampója máris a vádlijánál. Nem volt gyerekük. *Nincs gyerekük? Miért nincs gyerekük?* Fel kellene idézni az arcát. Erős pofacsont, tömött bajusz. Sűrű szemöldök. Az álla. Előreugró áll. A gonoszság jele?

*Csak felugrunk…*

Ahogy Meltréderékhez. A Nefelejcs utcába. Szemben a kapuval, a sárga keramitos udvar mélyén. Meltréder a konyhaajtó előtt, kisszéken. Hokedli mögött. A hokedlin dobozban dohány, egy másikban üres hűznik. *Modiano.* Meltréder bácsi cigarettákat töltögetett a füstszűrös hüvelyekbe. Meltréder Maca. Kipenderül a konyhából Meltréder Maca, sötétkék rakott szoknya, matrózblúz. Copfok, lengedező copfok. Polgárista. Széles száj, nevetős, megrázza a fejét, lengenek a copfok. *Szevasz!* A konyhából a forralt tej szaga. Tiszta konyha, üveges kredenc. Fajanszbögrében a kávé. *Friss, ropogós kiflik, egyél!* Meltréder bácsi hozta haza a pékségből. Majd most megy vissza az éjszakai műszakba.

Forró ez a kávé. Egy kis tej, éppen csak pár csepp. Meltréderéknél pótkávéból itták. Ott volt a nagybátyja is. Kihoztak egy széket a konyhaajtó elé, odaült, rágyújtottak. Ő meg Macával odabenn. *Malmozzunk?* Fehér babszemek a rajzolt vonalakon. Maca a hajába túr. *Erős hajad van.* Kinn a szakegyletet emlegették. *A bácsi szocdem,* szokták emlegetni, *a nagybátyáddal együtt voltak inasok a pékségben.*

*Szocdem?* Ez olyan titokzatos volt. Ahogy a Dob utcai kis tejcsarnokban is az a házaspár. Oda is *csak benézünk.* Alig lehetett elférni a tenyérnyi helyiségben a kannáktól meg a pulttól. A pult üvege mögött sajtok, liptói túró, a polcokon kenyér, friss veknik. A kannában literes, félliteres merők. Jöttek közben a vevők, a néni kiszolgált, a bácsi kimérte a túrót, tejfölt. *Kommunisták, de erről nem kell beszélni.* Ők is valami komaságban álltak a nagybátyjáékkal. Talán még faluról. *Most félnek, hogy elveszik tőlük az iparengedélyt. Pedig keresztények…* Szemben ott volt az a kis, egyemeletes ház, aminek a kapujában sétálgattak a vastag

combú meg girhes, kifestett nők. A szomszédban meg a Vesta mozi. Nyáron az utcára nyíló, magas spalettákat kitárták, kihallatszott a film zenéje, meg az orrhangú angol hadarás, s női sikolyok, és lehetet látni a ferdén elnyúlt alakokat a vetítővásznon.

Nyári esték. Dob utca, *Dob sztrít.* Nagykörút, a Kamara Varieté házának kapujában a tolószékes, béna férfi, takaróval a térde körül, mindig, örökké, mozdulatlanul a járda forgalmát bámulva. Az most valami színház. Híres zenés darabokat játszanak benne. Látja néha a villamosról a nagy, színes plakátokat.

A Király utca sarkán volt egy újságos pavilon. Megvan még? Negyvenhatban ott vette a rágógumit. Amerikai filmek mentek a Városi Színházban, *Az utolsó emberig* Kirk Dougles-szel. Nagy lovas rohamok a föderációs háborúból. Meg a *Going my way*. Megállt az IBUSZ-pavilonnál, és beszólt a kis ablakon. *Kérek egy Picture post-ot.* Úgy mondta, hogy pikcsör posztot. Lássák, tud angolul. Mert divat lett az angol. Aztán feltűnően kézben vitte a lapot, hogy lássák, mit olvas. Került egyet a Nemzetiig, aztán a Rákóczi úton a Keleti felé. A jobb oldalon volt az olasz. Vett egy gombóc vaníliát meg egy gombóc puncsot. A Huszár utca sarkán a kis, olcsó moziban a *Frankensteint* adták. Szörnyűséges film volt, de kétszer is megnézte.

Lassan issza a kávét, beviszi a szobába, leül a tévé elé a kopott kárpitú, de kényelemes fotelbe. Nyolc óra. Megnézi a híradót. Nézi, de még mindig ott járnak a gondolatai a múltban. Ha behunyja a szemét, azonnal elindulnak a képek. Sárga keramitkockák voltak a Nefelejcs utcai ház udvarár. Nem lát most senkit, üres az udvar, de belibben Maca. Nedves az ajka, ahogy tele szájjal nevet, aztán a blúz fehérsége, a szoknya, ahogy megpördül a lány. Látja a bőre üdeségét. A fogait a nevető szájban. Hirtelen szomorúság fogja el…

Már az időjárást mondják a tévében. Kiissza az utolsó cseppeket. Kár, hogy elfogyott. Szívesen készítene egy másikat, de eszébe jut, ha még itt lenne a felesége, szólna érte. Most senki sincs már, aki tilthatná, hogy kilencven évesen… de leteszi az üres csészét.

Nyolc óra húsz. Még csak nyolc óra húsz…